

tizenkét esztendeje nem csupán felderítő és tematikus kérdőívek összeállításával, helyszíni gyűjtéssel, az eredmények rendszerezésével telt el. Több résztémát elemző publikáció, egy-egy településhez kötődő monográfia megjelentetésére is sor került, amelyek a végső összegezést jelentősen megkönnyítik.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül a palóckutatás eredményeinek közművelődési vetületét sem, amelyek állandó és időszaki kiállításokban, előadásokban fogalmazódnak meg. Eddig a Palócföld népi textíliáiból, a művészkedő pásztorok munkáiból nyílt kiállítás, amelyek nemcsak tárgyi megjelenítést, hanem tudományos összegezést is jelentenek.

Krupa András:

A szlovák nemzetiség hagyományának ápolása

A magyar néprajztudomány kezdetétől fogva figyelte és számontartotta a magyarországi nemzetiségek, köztük a szlovákok hagyományát. A 18–19. század folyamán jeles helyismereti munkák születtek: szerzőik közül megemlíthjük *Tessedik Sámuel*, *Haán Lajos*, *Réső Ensel Sándor*, *Szeberényi Lajos*, *Gajdács Pál* stb. nevét. Amikor 1889-ben létrejött a Magyar Néprajzi Társaság, alapszabályában feladatának tekintette az akkori ország minden nemzetiségének néprajzi kutatását.

A szlovák nemzetiség néprajzát kutatók közül az elsők között kell megemlítenünk *Nagy József*-nek az Árva megyei szlovákokról, *Jankó János*-nak Tótkomlósról írt monográfikus jellegű írását, *Melich János* szarvasi szokásleírásait. A századfordulón szlovák nyelven is születtek tanulmányok a mai Magyarország területén élő szlovákokról. *Ján Krasňanský* a békéscsabai szlovákok lakodalmi szokásairól írt a Slovenské pohľadyba.

A két világháború között megtorpanás következett be, de az 1930-as évektől kezdve ismét nagyobb érdeklődés mutatkozott a szlovák nemzetiség néphagyománya iránt. Elsősorban a Békéscsaba környékén élő szlovákok néprajzáról szól a *Cabiansky* kalendár, amely népi tehetségeket fedez fel, amatőr népdalgyűjtőket dolgoztat, de volt avatott szakembere is *Linder László* személyében. 1930-ban a kor színvonalán álló monografikus jellegű leírás készült a békéscsabai népéletéről, *Reli Lajos* tollából.

A II. világháború kitörése idején (s közvetlenül előtte) különösen három kutató tevékenysége volt jelentős: *Gunda Béláé*, *Manga Jánosé* és *Márkus Mihályé*. Ők már tágabb, közép-, kelet-európai, európai összefüggésekbe ágyazták a szlovák nemzetiség néprajzát. Márkusnak A bokortanyai népe címmel máig példamutató monográfiája jelent meg a nyíregyházi tírjákokról.

Valójában a felszabadulás hozta meg a magyarországi nemzetiségek egyenjogúságát, s egyúttal az előítélettől mentes néprajzi kutatómunka kibontakozását is. A fejlődés azonban nem volt zavartalan. A szlovák nemzetiség körében nagy izgalmat váltott ki a lakosságcsere lehetősége, majd a lebonyolítása, melynek következtében a hazai szlovákok egy része Csehszlovákiába települt át. A lakosságcsere következtében a korábban kompakt, homogén jellegű, szlovák lakta helységeket a Szlovákiából áttelepített magyar népességgel vegyes lakosságúakká váltak. Felbomlottak a zárt utcá-, tanyasorok, a szlovákok a legtöbb helyen kisebbségbe kerültek, szórványokká váltak. A visszamaradtak anyanyelvi, nemzetiségi tudata elmosódottabb volt, bizonytalannokká váltak a hovartartozást illetően, felgyorsult a természetes beolvadás folyamata.

A párt lenini nemzetiségi politikájának gyakorlása, az új alkotmányban rögzített és egyenjogúságot nyújtó jogok, az 1948-ban megalakult Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége, a szlovák nyelvű lap, az iskolahálózat kialakulása stb. lassan felszámolta a bizonytalanságot, és a várakozás álláspontjára helyezkedő magatartásból fakadó visszahúzó tényezőket, s a szlovák nemzetiség körében kezdett hatékonyabbá válni a hagyományápolás.

Már 1945. május 27-én megjelent a kolozsvári Világosság című lapban az első új szemléletű cikk — *Gunda Béla: Szlovák-magyar-román néprajz* —, amely a magyarság és a más népek közötti etnikus kapcsolatok elvi megfogalmazását tartalmazza. Ugyancsak *Gunda Béla* ismerteti az 1945-ös Ethnographiában *Márkus Mihály* már említett monográfiáját. Van ebben valami jelképes: *Gunda Béla* 1948-ban tért haza, s itthon egyik megvalósítója a magyar-szlovák interetnikus kutatásoknak, *Márkus Mihály* Szlovákiába költözött, s új hazájában ő is ezt a fontos témakört kutatja.

A lakosságcsere idején az Antifašistický Front Slovanov (AFS), illetve lapja, a Sloboda elsősorban propagandisztikus célból közölt szlovák néprajzi tárgyú cikkeket, de van köztük tárgyilagos hangvételű is. A magyar-csehszlovák lakosságcsere néprajzi vonatkozásaira magyar részről elsőként *Banner Benedek* utalt az *Ethnographiá*-ban. A felszabadult Magyarország valamennyi szomszédjával rendezni kívánta kapcsolatait. Az őszinte együttműködésre, baráti szövetségre való törekvés tudományos tükröződése volt többek között a Magyarország és a Kelet-Európa című 1947-ben megjelent kiadvány, amelyben *Kovács Endre* Magyarok és szlovákok címmel tett közzé egy tanulmányt, továbbá Gunda Béla A magyar népi műveltség kelet-európai helyzete című tanulmánya.¹ Gunda a szlovák-magyar néprajzi kölcsönhatások közül kiemeli a kiszehajtást, amely példája az átvétel módjának, s egyúttal az önálló újraformálásnak is. Ez a szándék tükröződik Manga János tanulmányaiból is, amelyekben a szokáskutatás magyar-szlovák eredményeit felhasználva a karácsonyi ünnepkör magyar szokásainak szlovák párhuzamait, illetve cseh, morva, lengyel, szlovák és magyar vidékeken egyaránt elterjedt szálláskeresés balladáját dolgozza fel (1947, 1948).

A szlovák nemzetiség kutatásának másik rugója az volt, hogy az 1950-es években kialakult a nemzetiségi anyanyelvű népművelési mozgalom belső szükséglete. E célból gyűjtet a Népművelési Minisztérium, s adja ki szlovák nyelven a *Vyletel vták* című népdalgyűjteményt, illetve a négy nemzetiség nyelvén a *100 magyarországi nemzetiségi népdal* című kiadványát.

1955-ben az államközi kapcsolatok keretében a magyar és a szlovák tudományos akadémia kölcsönös megállapodást kötött. Magyarországon Tótkomlóson, Szlovákiában Radnán és Körösön (Rudná, Kružná) végeztek közös gyűjtést. A munka már az év őszén megindult, folytatódott a hatvanas évek közepén, de a tervezett közös kiadás nem vált valóra. Az 1970-es években a békéscsabai múzeum adta ki a magyar kutatók Tótkomlóásra vonatkozó tanulmányait, Szlovákiában pedig a Gemer című kötetekben (Rimaszombat) jelentették meg az ottani kutatások eredményeinek egy részét.

Más vidékeken is megszorodtak a hazai szlovákokról szóló tanulmányok. *K. Csilléry Klára* szuhahutai gyűjtését dolgozta fel, Manga János közreadta a Morena magyarországi változatait. Gunda Béla 1956-ban jelenteti meg Néprajzi gyűjtőúton című kötetét, amelyben az észak-magyarországi szlovák népi teherhordó eszközök, valamint a Békés megyei szlovákok *Rózsa Sándor*-hagyomány anyagát adja közre. Manga János feldolgozza a hazai szlovák népdalokban fellelhető törökkori emlékeket, és 1956-ban jelenik meg *Tábori György* első jelentősebb tanulmánya A tótkomlósi szlovák asszonyok ihličkája címmel.

A párt központi bizottsága 1958. október 7-i ülésén hozott határozatában a nemzetiségi egyenjogúság végrehajtására, a korábban felmerült hibák elhárítására ösztönzött. A Magyar Néprajzi Társaság 1961-ben vándorgyűlést szentelt a nemzetiségek néprajzának. Mind a négy nemzetiségről főreferátum hangzott el. A konferencia elsősorban a figyelem felkeltését szolgálta.

Az 1960-as években gyarapodott a hazai szlovákok anyagi és szellemi kultúrájának a kutatása és a feldolgozott témák köre. A debreceni tudományegyetem néprajzi tanszékén 1953 óta végeztek tematikus gyűjtést az északkelet-magyarországi magyar-ruszin-szlovák falvakban, és 1962-ben 10 699 cédulányi anyag, több mint 2500 fotó, rajz gyűlt össze. *Gunda Béla*, *Ujváry Zoltán*, *Szabafalvi József*, *Ikvai Sándor*, *Ferenczi Imre* nevét emelhetjük ki. Interetnikus jellegűnek tekintjük *Balassa Iván* Földművelés a Hegyközben című munkáját is.

1958-ban jelent meg *Sinkovicsné Kalina Judit* Rákoskeresztúr című falumonográfiája, amely a Budapesten megindult honismereti gyűjtés egyik eredménye. Hasonló jellegű néprajzi monográfia megjelenése sokáig késlekedett. 1974-ben ugyancsak önkéntes néprajzi gyűjtők munkájának eredményeként adták ki Nagytarcsa monográfiáját (*Molnár Lajos — M. Hajdú Margit*), szlovák nyelven pedig 1970-ben jelent meg *Manga János* Z minulosti Veňarcu (Vanyarc múltjából) című tudományos igényű, néprajzi falumonográfiája.

Az állattartás, a település, a népi háziipar, a kismesterségek, a népi díszítőművészet, a társadalomnéprajz, a hitvilág, a szokások, a népdal, a monda, a népi elbeszélés, a gyerekjátékok, valamint a népi színjátszás területéről születtek ezidőben részfeldolgozások (*Vajkai Aurél*, *Tábori György*, *Manga János*, *Zólyomi József*, *Koppány János*, *Borsai Ilona*, *Deme Dezső*, *Ujváry Zoltán*). A szlovák-magyar kapcsolatok regionális feldolgozása *Manga János* Ünnepek, szokások az Ipoly mentén című műve. A nemzetiség történeti múltjából is jelentek meg összefoglaló munkák (*Barabás Jenő*). A meg-

¹ Megjelent a Néprajzi tanulmányok c. kötetben. (Szerk.: *Ortutay Gyula*.) Bp. 1949.

jelentetés újabb lehetőségei alakultak ki (Békési Élet, Palócföld, Szántó Kovács Múzeum Évkönyve).

A párt központi bizottsága 1968-ban ismét foglalkozott a nemzetiségi kérdéssel, ezt követően újabb fellendülés következett be a hagyományápolásban. Több nemzetiség-elméleti és feladatmegjelölő tanulmány is előkészítette a továbbhaladást (*Kövágó László, Balassa Iván, Kósa László*).

A szlovák néphagyomány kutatásának 1968 óta bekövetkezett nagyarányú terebélyesedését azt mutatja, hogy 1978-ig a megjelent közlemények címszáva meghaladja a 200-at! (Közülük a legfontosabbakat az irodalomjegyzékben közöljük.)

1974 tavaszán a Hazafias Népfront Honismereti Bizottságai mintájára megalakult a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetségének honismereti-néprajzi szekciója. Munkálkodása kebelébe tartozik mindaz, ami hazánkban a *honismeret* fogalomkörébe tartozik. Sajátossága, hogy mindenekelőtt a szlovák nemzetiség körében látja el feladatát. Tehát szerves része a hazai honismereti mozgalomnak, de ezen belül a szlovák nemzetiségre, a szlovák nemzetiség és a hazánkban élő többi nemzetiség együttélésére vonatkozó honismereti feladatokat látja el. Érthető tehát, hogy szoros együttműködést alakítottunk ki a Hazafias Népfronttal, a Magyar Néprajzi Társasággal és természetesen a Kulturális Minisztérium Nemzetiségi Osztályával. Véleményünk szerint mind a három szervvel igen harmónikus a munkakapcsolat.

A honismereti-néprajzi szekció eddigi tevékenységét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy legerősebb, legtevékenyebb oldala a *néprajzi*, de nem elhanyagolható az *anyanyelv*, a *nyelvjárásgyűjtés* és a *helytörténet* terén végzett munkája sem.

A szekciót 32 fő alapította, található köztük néprajzi, irodalomtörténeti, történeti szakember éppúgy, mint a társadalom különböző területén dolgozó önkéntes gyűjtő. Öttagú vezetőségének elnöke *dr. Krupa András*, tagjai *Borsai Ilona, Gyivicsán Anna, Perik József*, titkára *Lami István* volt, jelenleg *Tóth Emilia, Manga János*, a MNT Nemzetiségi Szakosztályának egykori elnöke fontos szakmai tanácsadó tevékenységet látott el, hiányát ma is érezzük.

Az elmúlt öt évben gazdag programot, sokoldalú tevékenységet végzett a szekció. A feladatokat pontosan rögzítő munkaprogramot készítettünk, évente továbbképeztük a szekció tagjait, résztvettünk a szlovák nyelvű néprajzi honismereti tábor munkájában szerkesztettük a *Národopis Slovákov v Maďarsku* című köteteket, és egyéb írásos kiadványokat, részt vettünk több módszertani megbeszélésen.

A szekció alapprogramjának két fő része a néprajzi és a helytörténeti feladatokat tartalmazza. A program fő célkitűzései ma is érvényesek, hiszen átfogó, hosszú távú munkafeladatok szerepelnek benne. Együttal megfogalmaztunk és közreadtunk egy gyűjtőmunkára felkísítő felhívást is. A dokumentumokat megkapta minden megyei tanács, minden kulturális, illetve szlovák nyelvet oktató intézmény.

Már az első évben újabb 12 fővel gyarapodott a szekció. Jelentősnek tartjuk a főiskolai intézmények szlovák nemzetiségű tantestületének és hallgatóinak a bevonását. E vonatkozásban kiemelhetjük a nyíregyházi és a szegedi főiskola, a debreceni tudományegyetem néprajzi tanszéke és az esztergomi tanítóképző intézet támogatását. A honismereti-néprajzi szekció önkéntes gyűjtőinek első találkozóját Békéscsabán, 1974 decemberében tartottuk. Ezen Manga János a honismereti kutatási témák és módszerek viszonyát elemezte, magam pedig a nemzetiségi néprajzkutatás közművelődési feladatairól szóltam.

A szekció tagjainak képzésére felhasználtuk a más szervekkel közösen szervezett alkalmakat is. Tatán a Magyar Néprajzi Társasággal együtt a Komárom megyei szlovákok és németek kulturális kölcsönhatásait vizsgáltuk, Miskolcon a Herman Ottó Múzeummal közösen szervezett ülészakon a magyar-szlovák interetnikus kapcsolatok témakörét vitattuk meg. A szekció sokoldalúan közreműködött a 11 ország részvételével megrendezett békéscsabai Nemzetközi Nemzetiségkutató Néprajzi Konferencián. Az 1977-es oroszországi továbbképzésen meghatározott feladatokhoz adtunk módszertani, szakmai segítséget. A szekció programjába vett földrajzinév-gyűjtés és gyerekjátékgyűjtés alapvető módszertani kérdéseit vitattuk meg. A földrajzinév-gyűjtéshez *Sipos István* egyetemi tanár korszerű gyűjtési útmutatót készített, s gyakorlati bemutatót tartott *dr. Végh József* kiváló nyelvész is. A gyerekjátékok gyűjtésének mai lehetőségeiről *dr. Borsai Ilona* és *Igaz Mária* adott hasznos tanácsokat.

Ugyanebben az évben, decemberben Balassagyarmaton a szlovák néphagyomány gyűjtésének regionális feladatait dolgoztuk fel. *Balassa Iván* a szlovák nemzetiség néprajztudományi és kutatási történetéről adott széles körű áttekintést, az otthont adó múzeum vezetője, *Zólyomi József* pedig a nógrádi szlovákok körében végzett gyűjtések eredményeit összegezte. Ezen a konferencián szóltunk a szlovák néprajzi és ha-

gyománygyűjtő mozgalom, valamint a nemzetiségi bázismúzeumok gyakorlati kapcsolatáról. Ennek a taglalására *Grin Igor* békéscsabai múzeumi osztályvezetőt kértük fel.

A balassagyarmati konferencia közvetlen hatásaként a Szövetség és a Kulturális Minisztérium Nemzetiségi Osztálya által szervezett néprajzi honismereti táborokat Nógrád megyében tartottuk meg. Az elsőt — kísérleti jelleggel — Bánkon rendeztük. A másodikat a balassagyarmati múzeumban, mert a gyakorlatból kiderült, hogy a tábor tevékenységének akkor van nagyobb haszna, ha egy múzeumba és gyűjtőterületére támaszkodik, s egy adott múzeum kutatási-gyűjtési feladattervéhez kapcsolódik. Az idei táborot Kiskörösön tartjuk. A tábor iránti érdeklődést mutatja, hogy amíg az elsőt tizennyolcan vettek részt, a másodikon már huszonötön dolgoztunk. Finomításra vár a program összeállítása, az elmélet és a gyakorlat arányának egészségesebb kialakítása. A táborban a Szövetség apparátusán kívül neves hazai néprajzosok irányították a munkát. Kezdetől fogva aktívan tevékenykedett a szlovákiai *Márkus Mihály*, egy alkalommal pedig résztvett *Ludwig Neufeld*, a kassai múzeum folkloristája is.

A szlovák hagyományápolás terén a legjelentősebb eredmények a Národopis Slovákov v Mad'arsku szlovák nyelvű néprajzi kötetekben közreadott tanulmányok. Az első kötet már 1975-ben megjelent, a második és a harmadik most van nyomdában. Az első kötet a Szövetség közvetlen gondozásában dicsérendő módon gyorsan készült el. A hazai szlovákokkal foglalkozó néprajzosok legjelentősebb képviselői vállalkoztak a részvételre: *Manga János*, *Ujváry Zoltán*, *Tábori György*, *Dedinszky Gyula*, *Janiczkó János*, *Petik Rezső* s magam. Jellemzője, hogy elsősorban a folklór kapott benne nagyobb teret, valamint az, hogy a szerzők főként a szlovák néprajzi értékek megmentésében nagyobb hagyománnyal rendelkező Békés megyéből toborzódtak. A második kötetben már javult a szerzők összetételének az aránya, és tematikailag is gazdagabb lett. Nemzetközi hírű tudósok is bekapcsolódtak (*Gunda Béla*), s a szlovák egyetemen végzett ifjú néprajzosok közül is jelentkezték (*Lami Eszter*). Tematikailag és etnikailag új területek szerepelnek (Pilis: *Kálmánfi Béla*), de a Békés megyei törzsgárda továbbra is megmaradt. A harmadik kötet az eddigiek közül a legértelmesebb, legsokoldalúbb. A már említett szerzőkön kívül megnyertük a szlovák néprajz reprezentánsát, *Márkus Mihályt*, s a magyar néprajz jeles képviselőit (pl.: *Paládi-Kovács Attila*).

A honismereti szekció tagjai résztvesznek a különböző pályázatokon. A legutóbbi kongresszusi pályázat díjazottja, *Koppány János*, tótkomlói anekdotákkal jelentkezett. Több önkéntes gyűjtő volt jelent az Országos Honismereti Bizottság 1976-ban rendezett egyhetes nemzetiségi tanfolyamán. A pávaköri vezetők gödöllői egyhetes tanfolyamán szlovák részről huszonkilencen vettek részt.

Összegezve megállapíthatjuk, a honismereti-néprajzi szekció — az adott lehetőségekben belül — megfelelően kapcsolja be a szlovák nemzetiségű lakosságot a hazai honismereti mozgalomba, s tevékenységét újabb területekre terjesztheti ki. Ezért a közeljövőben a következő feladatokat kell megvalósítani:

1. Tovább kell növelni a szekció dolgozó tagjainak a számát, különösen a főiskolák, a felsőfokú intézmények, a közép- és általános iskolák tantesületeiből, valamint a főiskolai hallgatókból. Ezáltal színvonalasabb munkára is képessé válnak, és megoldják az utánpótlást is.
2. 1979 őszén Nyíregyházán meg kell tartani a szekció idei országos továbbképző konferenciáját, amelyen célszerű lenne napirendre tűzni a Národopis Slovákov Mad'arsku kötetek értékelését, a szekciónak a szlovák társalgási klubokban való szerepét, illetve a nyíregyházi főiskola szlovák néphagyománymentő tevékenységét.
3. Időben és körültekintően kell előkészíteni a Národopis Slovákov v Mad'arsku újabb kötetét.
4. A TIT-tel való megállapodás alapján számba kell venni, hogy a szekció tagjai miként válhatnak az anyanyelvi ismeretterjesztés művelőivé, s azt is, hogy a honismereti-néprajzi tevékenység eddigi eredményeit miként tudjuk érvényesíteni a közművelődési munka gyakorlatában.
5. Tovább kell folytatni a honismereti-néprajzi szekciók ágazati munkáját. 1979-ben megkezdődött Békés megyében a földrajzi nevek gyűjtése. Mivel a gyűjtés a szlovák lakosságra is kiterjed, célszerű lenne, ha a szekció konkrét részprogramként beiktatná feladatterve közé.
6. A néprajzi gyűjtőtábor a korábbi tapasztalatok alapján korszerűsítve, finomítva kell megtervezni, lebonyolítani. Meg kell valósítani a gyűjtőmunka nagyobb arányát, és több főiskolai, egyetemi hallgatót, tevékenyebb középiskolai tanulókat kell meghívni.
7. Sokszorosítani és terjeszteni kell a szekció tagjai által készített írásos ismeretterjesztő anyagokat.
8. A honismereti-néprajzi szekció vállalja, hogy a közművelődési évi munkaterv minden munkaprogramjában tervszerűen részt vesz.
9. A szekció tagjai szívesen vállalnak részt az országos honismereti mozgalom munkájából.

Balassa Iván: Jankó János, Bp. 1975. — **Balassa Iván**: A Magyarországon élő nemzetiségek és népi kultúrájuk. (In: Népművészeti Akadémia I. Szerk.: **Varga Marianna**.) Bp. 1976. 194—207. old. — **Beck Zoltán**: A népszokás kutatás Békés megyei helyzetéről. Békési Élet. 1976. 550—551. old. — **Boros Marietta**: Tótkomlós mezőgazdasági fejlődésének vázlata. A Békés megyei Múzeumok Közleményei 3. 1974. 211—258. old. — **Csarejs Jánosné**: Edesanyám bocsorban csiholta a padlót. Békési Élet. 1978. 87—88. old. — **Dankó Imre**: Hozzászólás Krupa András Jegyzetek ... című tanulmányához. Békési Élet. 1978. 334—336. old. — **Dedinszky Gyula**: Miről beszélnek a száz év előtti békéscsabai kisiskolások szépírási gyakorlatai? Békési Élet. 1974. 315—322. old. — **Uő**: Vidám Csaba. Békési Élet. 1979. 221—230. old. — **Dioszegi Vilmos**: A tótkomlósiai hitvilága. A Békés megyei Múzeumok Közleményei 3. 1974. 63—116. old. — **Eperjessy Ernő**: Néhány gondolat a hazai nemzetiségek néprajzi hagyományainak vizsgálatához. Békési Élet. 1974. 547—549. old. — **Fügedi Erik**: Békéscsaba újratelepítése. Békési Élet. 1969. 56—68. old. — **Gunda Béla**: A zempléni szlovák falvak néprajzi jellege. (In: Nemzetközi Néprajzi Nemzetiségtudományi Konferencia. Szerk.: **Kósa László** — **Krupa András**.) Bp.—Békéscsaba. 1976. 33—38. old. — **Gyivicsán Anna**: A nemzetiségi kultúra ápolásának elvi és gyakorlati kérdései. Békési Élet. 1978. 69—77. old. — **Hentz Lajos**: Népi építkezés Mezőberényben. (In: Mezőberény története II. Szerk.: **Szabó Ferenc**.) Mezőberény, 1973. 293—290. old. — **Uő**: Népviselet. (In: Mezőberény története II. Szerk.: **Szabó Ferenc**.) Mezőberény 1973. 291—324. old. — **Irányi Dező**: Uttörő jellegű néprajzi gyűjtés Békés megyében. Békési Élet. 1976. 463—473. old. — **Jávor Katalin**: Asszonyfarsang Mátraalmon. (In: Népi Kultúra—Népi Társadalom. Szerk.: **Ortutay Gyula**.) Bp. 1969. 265—294. old. — **Kardos László**: Egyház és vallásos élet egy mai faluban. Bp. 1969. — **Kálmáni Béla**: Rozmaring zelyen. Bp. 1973. — **Koppány János**: Egy alföldi pingáló szlovák asszony. Békési Élet 1972. 485—490. old. — **Krupa András**: Adalékok három nemzedék női népviseletének változásáról a 20. században Tótkomlós környékén. Uo. 1970. 482—492. old. — **Uő**: Egy földmunkás kereseti naplója (Györgyal György). Uo. 1970. 139—150. old. — **Uő**: Ot élő Achim-anekdota. Uo. 1971. 183—188. old. — **Uő**: Jeles napok a Békéscsabán és környékén élő szlovákoknál. Békéscsaba, 1971. — **Uő**: Hiedelmek—varázslatok—boszorkányok. Békéscsaba, 1974. — **Uő**: Jegyzetek a Békés megyei szlovák lakosok szokásai és hiedelmek kutatásának néhány problémájáról. Békési Élet. 1973. 215—333. old. — **Uő**: Jancsovics István nyelvtana és szótára. Uo. 1972. 225—243. old. — **Uő**: A nemzetiségi néprajz közművelődési szerepe. Uo. 1975. 357—368. old. — **Uő**: A szlovák nemzetiség szokás- és hiedelmek kutatásának problémái. (Vitaösszegezés.) Uo. 1975. 169—171. old. — **Uő**: Néprajzi jegyzetek Békéscsabaról. Békéscsaba. 1976. **Uő**: A sóskútsóm zvyku. Nás kalendár. 1977. 220—222. old. — **Uő**: Na čabianskej turni — A csabai tornyon. Békéscsaba, 1979. — **Lami Štefan**: Ludové zvyky v Jásdu. Ludové noviny. 1977. apr. 7. 2. old. — **Lamiová Estara**: Zvyky pri narodení dieťaťa v Püspökhátvane. Nás kalendár. 1978. 210—211. old. — **Lipták Pál**: A békési butéllák. (In: Butéllák. Szerk.: **Gecsei Lajos**.) Békéscsaba. 1973. — **Manga János**: Magyarországi szlovákok. (In: Népi Kultúra—Népi társadalom. Szerk.: **Ortutay Gyula**.) Bp. 1973. 211—249. old. — **Uő**: Szokások Tótkomlósban. A Békés megyei Múzeumok Közleményei 3. 1974. 3—62. old. — **Márkus Mihály**: Emlékezés Melich Jánosra. Békési Élet. 1977. 487—495. old. — **Olsvai Imre**: Maglódi szlovák dallamok. (In: Sokszíndű hagyományainkból I. Szerk.: **Lányi Ágoston** és **Olsvai Imre**.) Bp. é.n. 200—209. old. — **Pesovár Ernő**: Maglódi táncairól. Uo. 210—232. old. — **Petercsák Tivadar**: Vándoriparosok a Zempléni-hegységben. Ethnographia. 1973. 527—548. old. — **Szalánecz György**: Nemzetiségek Nógrádban. Palócföld. 1974. — **Schneider Miklós**: Adalékok a XVIII. század elején Békés megyébe vándorolt Nógrád megyei jobbgyókról. Békési Élet. 1973. 568—590. old. — **Szekély Lajos**: Haan Lajos a történetíró. (In: Tanulmányok Békéscsaba történetéből. Szerk.: **Kristó György** és **Szekély Lajos**.) Békéscsaba. 1970. 169—188. old. — **Szilágyi Miklós**: A szokásteremtő és hagyományörző paraszti közösségről. Békési Élet. 1973. 555—557. old. — **Uő**: Mezővárosi közösség és néphagyomány. (In: Mezőberény története II. Szerk.: **Szabó Ferenc**.) Mezőberény. 1973. 179—226. old. — **Tábori György**: Tótkomlói kelengye. Békési Élet. 1970. 130—138. old. — **Uő**: A Békés megyei szótések. (In: Szótések. Szerk.: **Gecsei Lajos**.) Békéscsaba. 1973. — **Uő**: A mezőberényi szlovákok táplálkozási hagyományai. (In: Mezőberény története II. Szerk.: **Szabó Ferenc**.) Mezőberény. 1973. 353—362. old. — **Uő**: Tótkomlós állattartása. A Békés megyei Múzeumok Közleményei 3. 1974. 259—298. old. — **Ujváry Zoltán**: A nemzetiségi hagyomány változásának vizsgálata. Békési Élet. 1974. 121—125. old. — **Vajkai Aurél**: Tótkomlós népi építészete. A Békés megyei Múzeumok Közleményei 3. 1974. 135—210. old. — **Varga Gyula**: A mezőberényi paraszti gazdálkodás. (In: Mezőberény története II. Szerk.: **Szabó Ferenc**.) Mezőberény. 1973. 227—262. old. — **Vas Judit**: A szlovák jelesnapl táplálkozási emlékei Békéscsabán. Békési Élet. 1976. 402—413. old.

Schneider Miklós:

A fiatalok bevonása a honismereti mozgalomba

Az ifjúságnak a mozgalomban való foglalkoztatására vannak már hagyományos formák, melyeket megyénkben is gyakorolunk: így a szakkörök, a honismereti táborok, valamint a pályázatok, amelyek évről évre színvonalasabbak. A megyei múzeumi szervezet a Tájékoztató-múzeumok mozgalom mellett (amelyben szép számmal vettek részt fiatalok is) a Salgótarjáni Városi Tanácssal és a megyei úttörő elnökséggel közösen múzeumi mozgalmat indított az úttörők részére *Keresd meg, kutasd fel!* címmel. Ebben a város 10 általános iskolájának úttörői vettek részt és sok értékes emléket gyűjtöttek össze a város múltjára vonatkozóan. Egyre jobban kiszélesedik a múzeumbarát-körök tevékenysége, ahol a fiatalok együtt dolgoznak az idősebbekkel. Ezek a formák egyben a honismereti továbbképzés egy-egy sajátos célkitűzését is megvaló-